

FELLES INNSPILL TIL STATSBUJETT 2015

Norske Billedkunstnere (NBK), Norske Kunsthåndverkere (NK), Forbundet Frie Fotografer (FFF) og Samisk Kunstnerforbund (SDS) ønsker med dette å komme med et felles innspill til prioriteringene på statsbudsjettet i 2015.

Med en grundig stortingsmelding for visuell kunst og tydelige anbefalinger i Kulturutredningen 2014 om å fokusere på kunstproduksjon samt gode signaler fra ny politisk ledelse, ligger nå alt til rette for en målrettet og markant styrking av det visuelle kunstfeltet i statsbudsjettet for 2015.

Vi er spesielt glade for at utstillingshonoraret blir fremhevet som et viktig satsningsområde for den nye regjeringen. Utstillingshonoraret fikk også tydelig tilslutning av Engerutvalget, som har en utmerket analyse av det visuelle kunstfeltet (s. 183):

"Kulturpolitikken etter 2005 har prioritert institusjoner som representerer formidlingsleddet i det visuelle kunstfeltet. Kunstnerne på det visuelle feltet er ikke ansatt ved institusjonene, og kulturpolitikken etter 2005 har ikke bidratt til noen substansiell endring i denne kunstnergruppens lønns- og arbeidsvilkår. I tillegg er det mangel på produksjonsmidler i kunstinstitutionene, og institusjonene bidrar derfor i liten grad til at det skapes nye arbeidere. Det kan således synes som et problem i verdikjeden på det visuelle kunstfeltet at samspillet mellom produksjonsleddet og formidlingsleddet ikke fungerer optimalt, ved at formidlingsleddet i liten grad stimulerer til produksjon av kunst. Utvalget mener det er viktig at det tas grep på dette området, slik at ressursinnsatsen i større grad enn i dag stimulerer til kunstproduksjon. Utvalget mener forslagene om utstillingshonorar og en ordning med arrangørstøtte kan være gode bidrag til dette. Samtidig bør en større del av bevilgningene til Nasjonalmuseet gå til innkjøp av kunst. Utvalget mener forslaget om utstillingshonorar, sammen med en styrking av produksjonsmidlene i institusjonene, kan ha potensial til å jevne ut noe av den skjevheten som i dag eksisterer mellom kunstnere i det visuelle kunstfeltet og andre kunstnergrupper."

Vi setter stor pris på regjeringens fokus på kvalitet, innhold og bedre næringsvilkår, og intensjon å prioritere det frie feltet. Vi anser at våre forslag til statsbudsjettet 2015 bidrar til å stryke regjeringens målsettinger i kulturpolitikken.

PRIORITERTE TILTAK TIL STATSBUJETT 2015

NBK, NK, FFF og SDS har to hovedprioriteringer som innspill til statsbudsjettet i 2015:

1. En helhetlig satsning på kunstneres utstillingsproduksjon - styrke statlige og regionale ordninger, samt videreføre prosjektstøtten i Norsk kulturråd
2. Øke antall kunstnerstipender og sikre lønnsveksten

1. EN HELHETLIG SATSNING PÅ KUNSTNERNES UTSTILLINGSPRODUKSJON

1.1 STYRKE STATLIG ORDNING: UTSTILLINGSHONORAR (KAP 321/ POST 75)

Organisasjonene er meget tilfredse med at Kulturdepartementet nå har startet opp arbeidet med pilotprosjektet for utstillingshonoraret, og at denne ordningen fikk en oppstartsbevilgning i 2014. Vi har satt stor pris på god dialog med embetsverket og politisk ledelse i saken, og ser frem til videre arbeid utover året. Vårt mål er å bidra til velfungerende løsninger for det nye honoraret og en revidering av den eksisterende utstillingsvederlagsavtalen. I tillegg ønsker vi å arbeide frem en ny statlig normalavtale for utstillingsoppdrag, som inneholder punkter om honorar, vederlag og produksjonsmidler og vil gi større ryddighet i næringen. Vi vil også minne om at det er helt nødvendig at det gjennomføres en kartlegging av utstillingsprogram og -økonomi i statsstøttede institusjoner, slik at alle parter har et godt faktagrunnlag i den videre prosessen.

NBK, NK, FFF og SDS ønsker at Kulturdepartementet fullfinansierer utstillingshonoraret i de fire institusjonene som er del av pilotprosjektet i 2015. Dette setter vi som høyeste prioritet til statsbudsjettet for 2015.

Vi er fremdeles i et tidlig stadium av pilotprosjektet, og det er i skrivende stund vanskelig å fastsette et endelig krav for 2015. Det viktige for oss er å arbeide for at utstillingsproduksjonen i de fire pilotinstitusjonene Nordnorsk Kunstmuseum, Tromsø Kunstforening, Nordnorsk kunstnersenter og Sørlandets Kunstmuseum får en god finansiering i 2015, med rimelige honorarnivåer. Vi har i forberedelsene til dette innspillet kontaktet alle fire institusjoner for å få et inntrykk av planlagt program og omfang av temporære samtidskunstutstillinger i 2015. På basis av dette gir vi et tentativt forslag for hvilket nivå utstillingshonoraret i disse fire institusjonene bør ligge på. Eventuelle resterende midler fra 2014-bevilgningen kan gå til fratregg fra denne summen.

Ad bevilgning i 2016-2018, er prosessen foreløpig kommet for kort til å kunne anslå konkrete tall, særlig siden den nevnte kartleggingen av utstillingsprogram i institusjonene enda ikke er gjennomført. Vi vil imidlertid foreslå en gradvis innfasing av utstillingshonoraret, slik at det utvides til 20 institusjoner i 2016 og til sist omfatter alle statsstøttede institusjoner i 2017 (om lag 40). Det er avgjørende at denne reformen blir fullt gjennomført i inneværende stortingsperiode.

2015	2016	2017	2018
6 mill.	-	-	-

1.2 STYRKE REGIONAL ORDNING: UTSTILLINGSSTIPENDET (KAP 321/ POST 75)

Kunstproduksjonen for utstillinger på ikke-statlige arenaer som kunstsentrene, kunstforeningene, kunstnerstyrte visningssteder etc, vil ikke omfattes av ny ordning for utstillingshonorar. En stor del av den publikumsrettede virksomheten til norske kunstnere foregår på disse arenaene, og det er viktig at også dette arbeidet gis rimelige vilkår. En helhetlig satsning på utstillingsfeltet forutsetter derfor at regjeringen også satser på utstillingsstipendet for de regionale arenaene. Dette setter vi som nest høyeste prioritet til statsbudsjettet for 2015.

Formålet med utstillingsstipendet er "å gi billedkunstnere, kunsthåndverkere og kunstfotografer bedre forutsetninger i arbeidet med utstillinger. Stipendet er ment å heve kvaliteten og styrke profesjonaliteten i utstillingsvirksomheten i kommuner og fylker ved å gjøre offentlig tilgjengelige separat- eller gruppeutstillinger mulig." Utstillingsstipendet er en søknadsbasert ordning med en spesiell regional profil, med regionale tildelingsutvalg. Denne ordningen fyller dermed en viktig kompletterende rolle til det fremtidige utstillingshonoraret på statlige arenaer.

Nye retningslinjer for utstillingsstipendet er etter hva vi forstår under utarbeiding i KUD. Organisasjonene har lenge vært tydelige på at honorarer må inngå i søknadsbudsjettene og at taket for maksimal tildelingssum må fjernes. Vi har tro på at dette vil etterkommes i nye retningslinjer.

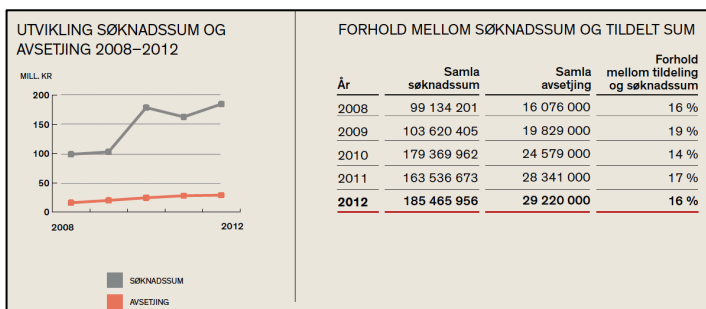
En revidert støtteordning vil føre til vesentlig økede søknadssummer og langt flere søkere. I årene 2006-13 var det gjennomsnittlig 286 søkere per år. Vi foreslår følgende bevilgning i årene 2015-18:

2015	2016	2017	2018
15 mill.	20 mill.	30 mill.	40 mill.

1.3 VIDEREFØRE PROSJEKTSTØTTEN I NORSK KULTURFOND (KAP 321/ POST 55)

Formålet med prosjektstøtteordningen er "å styrke produksjon og formidling av samtidskunst". Den kan søkes av profesjonelle kunstnere, kuratorer og visningssteder til mange ulike kunstprosjekter, også utstillingsproduksjoner. Ordningen er svært viktig fordi den gir produksjonsmidler til alle typer kunstprosjekter, av både temporær og permanent karakter, innenfor og utenfor institusjonene.

Som nevnt i et notat om utstillingshonoraret til møtet med politisk ledelse 27.03.2014, ser vi på sikt for oss at utstillere i statlige institusjoner som mottar utstillingshonorar ikke kan søke dekning av honorarer i prosjektstøtteordningen. Det bør fremdeles være mulig å søke om dekning av produksjonskostnader, katalogproduksjon etc, i den grad dette ikke finansieres av visningsstedet.

Det er per i dag et sterkt press på ordningen, med stor avslagsprosent (jf. illustrasjon hentet fra Årsmelding 2012 Kulturrådet). En innfasing av utstillingshonorar vil avhjelpe dette, men forutsetningen er da at bevilgningen til Norsk kulturfond ikke kuttes.

1.4 KONKLUSJON

En skikkelig reform som satser på kunstnerne arbeid med publikumsrettede utstillinger både nasjonalt og regionalt, har potensialet til å bli den største milepælen i kunstnerpolitikken i Norge siden 70-tallet. Den vil rette opp skjevheter og usunne strukturer som har eksistert i mange titalls år. Reformen vil gi sittende regjering et viktig signaturprosjekt, på områder der foregående regjering ikke leverte. Som vi redegjorde i nevnte notat, mener vi også at reformen innfrir mange av regjeringens ambisjoner for kulturpolitikken.

Satsingen vil i tillegg ha to andre, store fordeler for det profesjonelle kunstfeltet. Den første gjelder endrede holdninger i samfunnet om at det er greit å la profesjonelle kunstnere arbeide gratis med utstillinger på prestisjetunge visningssteder, som primært driver med formidling til publikum og ikke med salg av kunsten. Den andre gjelder avtaleverket mellom kunstner og visningssted, som vil gi mer skriftlighet i et felt som har vært preget av det motsatte. Her vil Staten fremstå som en god, rettferdig og forutsigbar oppdragsgiver og vise seg som et godt eksempel for andre for hvordan kunstnerne verdiskaping bør forvaltes.

Det er helt avgjørende at denne reformen følges av en klar politisk vilje til å satse skikkelig finansielt. Vi vil si si det såpass sterkt at vi heller foretrekker ingen reform, enn en symbolpolitikk uten skikkelig finansielle muskler.

Erfaringene så langt fra implementeringen av MU-avtalen i Sverige har vist oss nettopp dette; at selv om nye prinsipper og holdninger til at kunstnerne arbeid med utstillinger skal honoreres er et viktig fremskritt, hjelper ikke dette så lenge institusjonene ikke blir gitt det finansielle handlingsrommet som gjør det mulig å innfri disse prinsippene.

Vi mener at en satsning på kunstnerne utstillingsproduksjon gjennom utstillingshonoraret og utstillingsstipendet bør sees i sammenheng med nivået på de *totale* statlige driftsbevilgningene til museer og visningssteder. Vi har beregnet dette til over 500 millioner i 2014. Vår ambisjon er at den nye satsningen på kunstnerne utstillingsproduksjon bør komme opp mot 100 millioner i løpet av denne regjeringensperiode. Dette ville tilsvare om lag 20% av samlet driftsbevilgning til institusjonene, som fremdeles er langt under nivået i de utøvende feltene.

Hvordan regjeringen skal løse dette budsjettmessig, er det ikke vår oppgave å ta direkte stilling til. Selv om mange i kunstfeltet nå antar at tiden for sterkt ekspanderende kulturbudsjetter er forbi, forventer vi allikevel ikke en nullvekst i kulturbudsjettet. Vi vil derfor sterkt oppfordre politisk ledelse å prioritere det frie feltet og det visuelle feltet i særdeleshet i fordelingen av *økningene* i kulturbudsjettet.

2 KUNSTNERSTIPENDER (KAP 321/ POST 73)

Engerutvalget skriver at "det visuelle kunstfeltet i Norge er dynamisk og i større grad enn flere av de andre kunstfeltene preget av internasjonalisering. Norge har i dag en rekke visuelle kunstnere på høyt nivå." (s. 184) Vi kan bekrefte at mange norske billedkunstnere og kunsthåndverkere har en betydelig internasjonal suksess, på tross av å tilhøre en relativt ung og liten kulturnasjon. Vi anser at den norske stipendpolitikken fra 70-tallet, hvor visuelle kunstnere har hatt en stor andel av de garanterte minsteinntektene og arbeidsstipendene, er en direkte årsak til det høye kvalitetsnivået norske kunstnere står for og den anerkjennelsen kunstnerne mottar internasjonalt.

Stipendene sikrer en grunnstamme av frie virksomme kunstnere som utgjør et kunstnermiljø i Norge, og gir disse en forutsigbare arbeidsvilkår. En slik langsiktig støtte muliggjør kunstnerisk grunnforskning og nybrottsarbeid, og bidrar til å fremme lange, viktige kunstnerskap. Støtten til en slik grunnstamme kunstnere er spesielt viktig i de skapende kunstfeltene, som ellers ikke har institusjoner og ensembler som sikrer forutsigbarhet og bygger kunstnerskap.

En forståelsesmåte er å se stipendene som samfunnets "såkornskapital", en langsiktig investering i samtidskunstnere som tar nødvendig risiko, eksperimenterer og driver nyskapende arbeid som snakker samtidens språk. Stipendene har dermed en annen funksjon enn direkte støtte til utstillingsproduksjon. De fremmer eksistensen av frie felt og kunstuttrykk som danner alternativ til og er i forkant av det som vises i de store museene, plasseres i de store offentlige byggene og omsettes i de private galleriene. Stipendene er derfor det instrumentet samfunnet har som best sikrer den frie kunsten og den frie kunstneren, som vi ser som en viktig, selvstendig verdi i vårt demokrati.

Fruktene av den kunstneriske fordypningen og langsiktige byggingen av viktige kunstnerskap som denne investeringen gir, får samfunnet for øvrig stor nytte av. Det danner grunnlaget for høy kvalitet og innovative kunstuttrykk i utstillingstilbudet til publikum, i kunstmarkedet og innen kunst i offentlig rom som omgir oss daglig.

2.1 SIKRE LØNNSVEKST OG HENTE INN ETTERSLEP

Lønnsvekst har vært et sentralt tema i dialogen mellom kunstnerorganisasjonene og KUD om stipendordningene siden 2010. Både Kunstnerundersøkelsen 2008 og kunstnerorganisasjonenes egne beregninger har avdekket en sjokkerende dårlig lønnsvekst siden nittitallet. Mens maksimal utbetaling av garantiinntekten ved opprettelsen på 70-tallet lå på omlag 60% av et normalårsverk, lå det i 2009 på 45%. Dette er et dramatisk kutt i realverdien.

Det bør være en selvfølge at kunstneres lønninger skal ha en lik lønnsvekst som øvrige lønninger i Staten. Beløpene for arbeidsstipend og de tiårige stipendene bør minst indeksreguleres i samsvar med årslønnsveksten for statsansatte. Denne ble for 2013 beregnet til 3,5% av Teknisk beregningsutvalg. Gjennomsnittlig lønnsvekst for alle lønns-takere i Norge var iflg. SSB i 2013 3,9%¹. Til sammenligning økte arbeidsstipendet fra 2013 til 2014 med kun 1,5%.

Vi vil for årene 2015-2018 at lønnsveksten på arbeidsstipendene og stipend for etablerte og seniorkunstnere, settes til 5%, for å gradvis hente inn noe av det etterslepet som har kommet etter mange år med svært dårlig lønnsvekst.

2015	2016	2017	2018
5%	5%	5%	5%

2.2 ØKE ANTALL TIÅRIGE STIPENDER

For statsbudsjettet 2015 er en videreføring og styrking av stipendordningene nødvendig og et prioritert område for våre tre organisasjoners yrkesgrupper. Vi forutsetter at inndratte garantiinntektshjemler erstattes én til én.

Forslaget nedenfor gjelder antall helt nye tiårige stipend, utover GI-erstatningene, finansiert med friske midler:

2015	2016	2017	2018
25 stk.	25 stk.	25 stk.	25 stk.

Vi gjør oppmerksom på at disse stipendene vil tilfalle mange kunstnergrupper, basert på årlige kvotefordelinger innstilt av Utvalget for statens kunstnerstipend. Statistikk fra kvotefordelingene 2007-2012 viser at 47 % av nye arbeidsstipend i denne perioden ble fordelt til visuelle kunstnere (erstatning for utfasede GI-hjemler unntatt). Kvotefordelingen baseres på inntektsnivåer i de ulike kunstnergruppene, samt tilgang på vederlagsmidler og søketall.

¹ <http://www.ssb.no/nasjonalregnskap-og-konjunkturer/statistikker/nr/aar/2014-02-12?fane=tabell&sort=nummer&tabell=162762>

Vi ser frem til videre dialog med departementet om satsningen på det visuelle kunstfeltet.

Med vennlig hilsen

Hilde Tørdal
Styreleder NBK

Lise Stang Lund
Styreleder NK

Matti Lucie Arentz
Styreleder FFF

(sign)

Marita Isobel Solberg
Samisk Kunstnerforbund